

De Varfdeuze

60-jarig jubileum 1959 - 2019

door Tom Kuper

Op donderdagavond 2 oktober 1959 werd in Kampen schildersvereniging 'de Varfdeuze' opgericht, een regionale vereniging voor beoefenaars van de beeldende kunst.

Initiatiefnemers en bestuursleden van het eerste uur, C. Kieft, J.L. Esselink, G. van Dijk, L. Schilder en C.H. Grooten, waren enthousiast over het aantal van 25 amateurtekenaars en -schilders die zich spontaan aanmeldde.

Een succesvolle start

In 1959 werden in een bovenzaal van hotel De Steur de doelstellingen van de nieuw te starten samenwerking in verenigingsverband geformuleerd. Naast het organiseren van tentoonstellingen van eigen werk, gezamenlijk museumbezoek, het aanvragen van subsidies en het houden van lezingen werden het samenwerken en stimuleren van artistieke kruisbestuiving (door het bespreken van elkaars werk) de belangrijkste uitgangspunten. Zestig jaar later staan deze doelen nog altijd centraal.

Met de keuze van de naam werd destijds dik onderstreept dat de vereniging geen pretenties wilde hebben en geen te hooggespannen verwachtingen wilde wekken. Een naam als Het Kamper Palet vond men te duur klinken. Elke poging tot het vormen van een kunstenaarscollectief of een 'school' werd categorisch van de hand gewezen. De groep kon vrijelijk functioneren. Pas in 1996 werd De Varfdeuze een officieel erkende vereniging met statuten en een reglement.

'Iedereen moet lid kunnen worden van De Varfdeuze', is ook anno 2020 het credo (geen ballotage). Men moet zich 'thuis voelen' bij de vereniging, selectie geschiedt op natuurlijke wijze.

In de beginfase van De Varfdeuze werd er gebruik gemaakt van het aanbod van Piet Zwiers uit Giethoorn om (kosteloos) les te geven, maar dit was van tijdelijke aard. Zelf doen en ontdekken, elkaar op een eerlijke wijze commentariëren werd de, nog altijd succesvolle, leer methode.

De vraag hoe de jeugd te betrekken bij de vereniging bleek een blijvend agendapunt. Zeker in de afgelopen jaren is de vergrijzing een aspect dat het bestuur zorgen baart. Het werven van nieuwe, liefst jonge leden is niet alleen voor een vereniging als De Varfdeuze een probleem, maar iets dat in de huidige tijd bij elke vereniging moeizaam verloopt. In het *Kamper Nieuwsblad* van 27 oktober 1959 werd verslag gedaan van de eerste verenigingsavond. Als atelier werd een zolder aan het Panjanplein in gebruik genomen. Aanhel van het krantenartikel: 'Buiten stormde het, binnen was het knus en gezellig'. De groenteman zat model en geconcentreerd werd er geschetst en getekend met houtskool en potlood. De resultaten 'mochten er zijn' en de sfeer was 'bijzonder vriendschappelijk'.

Ter gelegenheid van de ingebruikname van het atelier werd, voorafgaand aan het tekenwerk, een gedicht van een 'naamloos dichter' voorgelezen.

*Alle leden zijn vol spanning wat de toekomst brengen zal.
't Plan door enkelen geopperd sloeg bij velen dadelijk in.
Met een stuk of twintig leden; enthousiast, vol goede zin,*

De leden van de 25-jarige Varfdeuze.
 Staand van links naar rechts:
 B. Schilder, G. Knikker,
 A. Fasel, H. Jonker, H. Vos,
 K. Kieft, H.J. Kok,
 J.H.R. van den Noort,
 J.A. van Dijk, J. van de Berg,
 U.P. van der Snee-Thalheim,
 M. Dorgelo, C.H. Grooten,
 P. Boele, M. Schram,
 G. Scholten, H. Werner,
 J.A.E. Saalfink, H. Smit,
 J. Diender.
 Zittend van links naar rechts:
 J. Esenkbrink, G. van Dijk,
 J. Ekkel, J. Eilleert-Holtland,
 S. Steller, P. Stuurop,
 J. Brokkelkamp, M. Liebregt,
 A. Stivarius, M.E.J. Kanis.
 1984.
 Foto: Collectie De Varfdeuze.

*werd het plan omgezet in daden. De leden kozen een bestuur.
 Men keek uit naar een goed zaaltje en had geluk: het mocht zonder huur!
 Daarna ging men aan de arbeid. Boende, schilderde en wreef...
 En hoewel 't nu nog niet zó is, dat er niets te wensen
 bleef kon men toch vanavond starten.
 De hoofdzaken zijn voor elkaar. Er is licht, er is verwarming.
 De dames maken koffie klaar! Leden van de nieuwe Kunstkring.
 Werk plezierig met elkaar, wijdt u samen aan uw hobby.
 Wij wensen u nog menig jaar.*

Tentoonstellingen toen en nu

Voor de gezamenlijke exposities bleek de Koornmarktspoort een bijzondere locatie. De eerste tentoonstelling vond er zes maanden na de oprichting plaats. In het *Kamper Nieuwsblad* werd uitgebreid verslag gedaan van de tentoongestelde werken.

Op de tekenavonden werkt men weliswaar aan eenzelfde onderwerp, maar

tijdens de exposities komen de verschillende specialiteiten van de leden naar voren. In 1961 worden van zestien leden bijna honderd tekeningen en schilderijen bijeengebracht, plus nog 35 werken van de jeugdgroep. Deze weet onder leiding van Kees Kieft en Gerrit van Dijk met experimenteren aantrekkelijk en fantasierijk werk te maken. Onderwerpen en technieken variëren van landschappen in aquarel en acryl tot fijne potloodtekeningen van modellen, waaronder 'blinde Herman'.

Het exposeren blijft tot op heden een belangrijke activiteit van De Varfdeuze. Het is nog altijd een hoogtepunt in het verenigingsjaar, al is dit een onderdeel waarin de meeste veranderingen hebben plaatsgevonden. Terwijl de vereniging decennia terug nog volop medewerking ontving van de Gemeente Kampen bij het zoeken naar expositieruimte, werd het vinden van een geschikte locatie steeds moeilijker. Daar waar in het verleden de poorten een aantal weken gevuld waren met het werk van leden, werd het in de laatste jaren een ware zoektocht naar een alternatieve ruimte, waarin men met creatieve aanpassingen een goede basis zocht om het werk tot zijn recht te laten komen. Ook de aandacht van de media verschoof van weinig naar minimaal. Oorzaak hiervan is niet de inzet van de leden, zij zijn nog altijd even passievol bezig met hun hobby. Het grote aantal afzonderlijke schilder-groepjes van deze tijd is medeoorzaak van de verminderde belangstelling. Al blijven leden van De Varfdeuze trouw aan het werken naar 'de waarneming', steeds meer wordt door amateurschilders gebruik gemaakt van fotografie en digitale hulpmiddelen, waarmee al snel een decoratief resultaat bereikbaar is.

De samenwerking tussen professionals en fervente amateurs zorgt ervoor dat bij het inrichten van exposities de kwaliteit zo hoog mogelijk wordt gehouden. Voorafgaand aan een expositie wordt een commissie benoemd; zij selecteert het werk en besteedt veel tijd aan het inrichten van de tentoonstelling.

Verenigingsavonden

Al wisselde men in de loop der jaren regelmatig van atelierruimte en bleef dit een zoektocht, de maandagavond was en bleef dé verenigingsavond. Avonden die men volgens een jaarlijks opgesteld programma actief vult. Er wordt gewerkt naar (naakt)model en stillevens. Ook wordt er geëxperimenteerd met nieuwe technieken en andere materialen. Tevens worden er lezingen en 'Kunst en Kitsch-avonden' georganiseerd.

Begin 2000 was er een toename van het aantal leden, er ontstond zelfs een

Leden van De Varfdeuze tekenen/schilderen objecten van een tentoonstelling in de expositieruimte de Synagoge, midden jaren tachtig. Foto: Collectie Remy Steller.

wachtlijst. Niet alleen Kampenaren, maar ook schilders uit Zwolle en de polder wilden zich graag aansluiten bij de vereniging. Vele jaren huurde de vereniging atelierruimte in Creativiteitscentrum 't Speelwerk aan de Burgwal in Kampen. Toen 't Speelwerk ging verhuizen naar de kazerne aan de Vloeddijk kon De Varfdeuze echter vanwege ruimtegebrek niet mee. De gemeente Kampen bood een 'eigen' lokaal aan in 't Olt Ekke aan de Veerweg. Dit gaf de mogelijkheid de activiteiten met een tweede verenigingsavond uit te breiden. Bovendien kon men individueel gebruik maken van het atelier. De ruimte, weliswaar gedateerd en rommelig, wordt nog altijd actief benut.

Activiteiten

Halverwege de jaren zestig sloot De Varfdeuze zich aan bij de landelijke Federatie van Amateur Beeldende Kunstenaars (F.A.B.K.) en werd er ook in Kampen een overzichtstentoonstelling ingericht van de aangesloten verenigingen. Individuele leden exposeren hun werk op plaatsen door het hele land, maar toch blijft de vereniging zich voornamelijk manifesteren binnen

de stadspoorten. De Vlaamse Week in 1965 was daarop een uitzondering; een bijzonder evenement waarbij kunstenaars uit Vlaanderen gezamenlijk exposeerden met de Kampenaren.

Het 25-jarig jubileum in 1984 gaf De Varfdeuze enige landelijke bekendheid. Er werd een prijsvraag georganiseerd en uit heel Nederland stroomden de schilderwerken binnen (drie stuks per persoon) die door een deskundige jury werden beoordeeld. De te winnen geldprijzen waren voor die tijd hoog: eerste prijs 1.000 gulden! Het organiserende team had er handenvol werk aan. Vanaf 1977 werd gezocht naar een aanvullende bron van inkomsten. Het beste idee bleek het opzetten van een kunstuitleen. Bedrijven en instellingen werden aangeschreven en de vereniging bood aan viermaal per jaar centrale ruimtes en gangen kleurrijk in te richten met werk van leden. In de topjaren

Opening van de jubileum-
expositie *7 Uit Kampen.*
Tijdsbeeld van 50 jaar
schilderscollectief
De Varfdeuze in het
Stedelijk Museum Kampen,
september 2009.
Foto: collectie De Varfdeuze.

zvierven er driehonderd kunstwerken door Kampen, IJsselmuiden en omgeving. Door bezuinigingen nam deze activiteit helaas langzaam af. Toen dit platform verviel besloot men vaker deel te nemen aan (kunst)markten en festivals. Zo blijft de vereniging zichtbaar voor de Kamper samenleving. De jaarlijkse schilderdag met lunchbuffet wordt nog altijd met plezier georganiseerd, evenals de excursie. Deze vindt inmiddels niet meer jaarlijks plaats maar eenmaal per twee jaar. 's Morgens stappen leden en introducés in de bus om aan een verrassend reisje te beginnen, wat er op het programma staat blijft geheim. De organisatie is telkens in handen van een tweetal leden. Museumbezoek, koffie met wat lekkers en een etentje zijn vaste onderdelen, soms aangevuld met een workshop of een wandeling door een beeldentuin.

Jubilea

De viering van het 40-jarig jubileum in 1999 wordt gerekend tot de hoogtepunten. De Gemeentelijke Expositieruimte, de voormalige synagoge, werd omgetoverd tot Montmartre. Een decorschildering van 125 vierkante meter werd rondom voor de wanden geplaatst. De uitgave van het boek *"De Varfdeuze" 1959 - 1999* met daarin foto's van werken van alle leden en overleden leden werd, met trots, gepresenteerd.

In 2009 bij de viering van het vijftigjarig jubileum werd opnieuw een boek gepresenteerd *"De Varfdeuze" 50 jaar*. Drie tentoonstellingen lieten de geschiedenis van de vereniging zien. In het Stedelijk Museum van Kampen werd werk samengebracht van een aantal leden die vele jaren het gezicht van De Varfdeuze bepaalden. Recent werk van leden was te zien in de synagoge en de Koornmarktspoort, in de poort het resultaat van een (onvergetelijk) excursie-weekend naar Twente.

In 2019 was er de viering van het 60-jarig jubileum. Nog altijd zijn er leden uit de beginjaren aanwezig. Doel en sfeer veranderden nauwelijks. Zestig jaar lang een actief verenigingsleven in stand houden, met een vrijwel gelijkblijvend aantal leden (21), was dan ook de reden dit jubileum niet ongemerkt voorbij te laten gaan. Er werd geëxposeerd in de Gouden Zaal van het Stedelijk Museum. Een speurtocht naar werken van oud-leden vormde een aanvulling op het werk van huidige leden. Men mocht een ruim bezoekersaantal begroeten. Voor elke belangstellende was er een catalogus beschikbaar met een afbeelding van het tentoongestelde werk van de leden en een beschrijving van zijn of haar werkwijze en achtergrond. Binnen de vereniging werd op een feestelijke manier het jubileumjaar afgesloten.

In een tijd waarin veranderingen elkaar snel opvolgen en de individualisering hoogtij viert vraagt het om kunst- en vliegwerk een vereniging als De Varfdeuze levendig en kleurrijk te houden. Met deze missie gaan we vol vertrouwen richting een volgend jubileum.

Literatuur

- Beek, Wim van der en Johann H.R. van den Noort, *"De Varfdeuze" : 1959 – 1999* (Kampen 1999).
- Brokkelkamp, Jan, Tom Kuper en Johann H.R. van den Noort, *"De Varfdeuze" : 50 jaar* (Kampen 2009).
- *"De Varfdeuze" : regionale beoefenaars van beeldende kunst* (Kampen 2019).